بەرنامەی سیاسیی
ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان
(پەسەندکراوی کۆنگرەی پێنجەم)

بسم اللـه الرحمن الرحيم

بەشی یەکەم
پێشەکیی

کورد و کوردستان

کورد یەکێك لە نەتەوەکانی ناوچەی (ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست)ە کە هەزاران ساڵە لە زێدی خۆی، واتە (کوردستان)، دەژی و، دەوری دیاری لە داڕشتنی بناغەکانی شارستانییەتی ناوچەکە هەبووە. بە هاتنی ئیسلام و موسڵمانبوونی ئەو نەتەوەیە، کورد چەندین قۆناغ چووە پێش و لە دەوڵەمەندکردنی شارستانییەت دا بەشداریی بەرچاوی کرد و هەزاران زانا و سەرکردە و فەیلەسووف و ڕاڤەکار و مێژوونووسی پێشکەش بە هزر و ئایین و ڕووناکبیریی و مرۆڤایەتیی کرد.

کوردستان لەنێو جەرگەی ناوچەیەکی گرنگ و ستراتیژیی دنیا هەڵکەوتووە، بۆیە لە دێرزەمانەوە بۆتە مەیدانی تێکگیران و بەریەککەوتنی بەرژەوەندییەکانی هێز و هۆزەکان و شەڕگەی دەستە و دەسەڵاتە جۆراوجۆرەکان. ئەو شەڕ و دەگژیەکراچوونانەش کەم و زۆر ئاسەواری خەراپ و نەخوازراویان لەسەر وەزعی سیاسیی و فەرهەنگیی و کۆمەڵایەتیی و ژینگەی کوردستان و ژیانی خەڵکەکەی جێهێشتووە.

دوای شەڕی یەکەمی جیهانیی و ڕووخانی " ئیمپراتۆریی عوسمانیی" جوغرافیا و دەسەڵاتی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بەپێی مەیل و بەرنامەی زلهێزە ڕۆژاواییەکان، کە سەرکەوتووی شەڕەکە بوون، سەرلەنوێ داڕێژرایەوە. لەو پلان و پیلانە دا چەندین دەوڵەت و دەسەڵاتی نوێ پێکهێنران، بەڵام کورد نەك هەر بەدقەولیی لەگەڵ کرا بەڵکو وڵاتەکەی کرایە پێنج لەت و هەر لەتەشی بە زۆر خرایە بن دەستی نەتەوە و دەسەڵاتێکی دیکتاتۆری بێگانەوە.

بەو شێوەیە ڕۆڵەکانی نەتەوەیەکی گەورەی خاوەن ڕابردوو و فەرهەنگ و زمان و دابونەریتی تایبەتیی لێك دابڕێندران و مافە ئینسانییەکانیان زەوت کران. ئیدی بێحورمەتییکردن بەو نەتەوەیە، پێشێلکردنی مافەکانی، هەوڵدان بۆ تواندنەوەی زمان و فەرهەنگەکەی و ڕووخاندنی پایەکانی کۆمەڵگەکەی بوونە بەرنامە و کاری سەرەکیی داگیرکەرانی زاڵ. داگیرکەران هەموو هێزی خۆیان بۆ سەرکوتی کورد و ڕێگەگرتن لە گەشەی سیاسیی و کۆمەڵایەتیی کوردستان خستەکار و بە گەلەکۆمەگیی هەوڵیان دەدا خەباتی ڕۆڵەکانی کورد بۆ سەربەخۆیی و ڕزگاریی کپ بکەن. ئەم سیاسەت و هەوڵەی داگیرکەران دژی کورد و کۆمەڵگە و جوغرافیای کوردستان ئێستاش لە شێوەی جۆراوجۆر دا درێژەی هەیە. بەڵام وەك ئاشکرایە کورد قەت لە ئاست ئەو زوڵم و زێف و ستەمانە دا بێدەنگ نەبووە، بەڵکو بە درێژایی سەدەی بیست و تا ئەمڕۆش بەردەوام بۆ سەربەخۆیی و وەدەستهێنانی ئازادیی و گێڕانەوەی حورمەتی ئینسانیی شێلگیرانە تێکۆشاوە و بە گیان و ماڵ قوربانیی داوە.

ئێران

ئەو ناوچە جوغرافیاییەی ئێستا پێی دەڵێن (ئێران)، جگە لە نەتەوەی باڵادەست چەندین نەتەوەی دیکەی وەك کورد، تورک (ئازەریی)، تورکمەن، بەلووچ، عەرەب و.... ی لەخۆگرتوون، کە لەلایەن دەسەڵاتی نەتەوەی زاڵەوە بەردەوام

کار بۆ لەنێوبردنی فەرهەنگ و زمان و دابونەریتیان کراوە و سووکایەتیی بە باوەڕیان کراوە و سەرەتاییترین مافەکانیان پێشێل کراون.
کورد لە ڕۆژهەڵاتی وڵات لە دامەزراندنی دەوڵەتی مەزهەبیی (سەفەوییەکان) لە سەرەتای سەدەی شازدەی زایینییەوە تا دەسەڵاتی بنەماڵەی (پەهلەویی) و ئەوجار ڕژیمی ویلایەتی فەقیهـ بەردەوام هەموو جۆرە ستەمێک و لەوانەش ستەمی نەتەوایەتیی لەسەر بووە. سەرەڕای ئەوەش کەوتۆتە ژێر باری گرانی ستەمی مەزهەبیی و بە درێژایی ئەو ماوەیە بە دەست ئەو ئازارە چەند لایەنانەوە ناڵاندوویەتی. ئەو ستەمە چەندقاتە لە شێوەی جۆراوجۆری وەك تاڵانکردن و سووتاندنی ماڵ و موڵکی خەڵك، گرتن و ئازاردان و کوشتنی خەڵکی ئاسایی و زانا و مامۆستایانی سوننی، داخستنی مزگەوت و ناوەندەکانی زانست، قەدەغەکردنی زمان و جلوبەرگ و نەریتی نەتەوایەتیی و کتێب و بڵاوکراوەکان، سووکایەتییکردن بە سۆزی نەتەوەیی و باوەڕ و هەستی موسڵمانانی سوننی و.... دا خۆی نیشانداوە.
ڕاپەڕینی ساڵی ١٣٥٧ی هەتاویی سەریهەڵدا و ڕژیمی شایەتیی ڕووخا. خەڵکی کوردستان زۆر لێبڕاوانە لە دەستپێکردن و سەرخستنی ئەو ڕاپەڕینە بەشکۆیە دا بەشداریی کرد و قوربانیی گەورەی پێشکەش کرد. ئەم بەشدارییە بەرینەی کورد بەو هیوا و مەبەستە بوو کە دوای ڕژیمی شا دەسەڵاتێکی خەڵکیی و دادپەروەر دامەزرێ و لە سایەیدا ئازادیی و عەداڵەت وەدەستبێنێ و ستەمی چەندقاتی لەسەر لاچێ و بە مافە ڕەواکانی بگا، بەڵام وەک دیترا، ئەو ئاواتە نەهاتەدی. ئەوەبوو (خومەینیی) و دارودەستەکەی بە درۆ و چاوبەست و فێڵوفووت دەستیان بەسەر دەستکەوتەکانی شۆڕش دا گرت و، نەک هەر ئازادییان نەدا، بگرە بوونە گەورەترین بەربەستی سەر ڕێی ئازادیی و مافی گەلان و دامەزراندنی دەسەڵاتێکی ئیسلامیی ڕاستەقینە.
ڕژیمی خومەینیی بە ناوی "کۆماری ئیسلامیی ئێران" و لەژێر پەردەی ئیسلامدا کەوتە وێزەی ئازادییخوازانی ئێران و کوردستان و، بە گرتنەبەری سیاسەتی گرتن و کوشتن و بێسەروشوێنکردن ڕووبەڕووی هەموو تاك و دەستە و کۆمەڵێکی ناڕازیی بۆوە. ئەو ڕژیمە بۆ سەپاندنی دەسەڵاتی ناڕەوای خۆی پەنای بۆ هەموو سیاسەتێکی نائینسانیی و کردەوەیەکی نائیسلامیی برد و، بێگوێدانە پەیامی دینە ئاسمانییەکان و یاسا نێودەوڵەتییەکان دەزگای تاوانی وەگەڕخست. لە سایەی دەسەڵاتی ڕژیمی ویلایەتی فەقیهدا گەلی کوردستان زۆرترین ستەمی لێکرا و بەشی زۆری سووکایەتیی و دەرد و ڕەنج و ئازارەکانی بەرکەوت. کوردستان کەوتە بەر هێرشی هێزە ئاسمانیی و زەوینییەکانی ئەو ڕژیمە و کرایە مەیدانی شەڕێکی خوێناویی کە تێیدا هەزاران گەورە و گچکەی کورد بوونە قوربانیی و ژمارەیەکی زۆرتریش ئاوارە و پەڕیوە بوون و، ئاو و بەژ و ئاسمانی وڵاتیش بوونە سووتەمەنیی ئەو شەڕە مەزنییخوازانەیە. ئەوە بوو بۆ بەرپەرچدانەوەی ئەو هێرشانە و ستاندنەوەی مافە زەوتکراوەکان گەلی کوردستان شۆڕشێکی بەرینی وەڕێخست.

ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان

لە کەش و هەوای دوای سەرکەوتنی ڕاپەڕینی ١٣٥٧ دا بارودۆخ بۆ دامەزراندنی ڕێکخراو و حیزبی سیاسیی لە کوردستان پێکهات. لەو سەروبەندەدا کۆمەڵێک زانا و ڕووناکبیری خاوەن ڕابردوو لە خەبات و تێکۆشان دا لە دەوری یەکتر کۆبوونەوە و نەخشەی دامەزراندنی ڕێکخراوێکی سیاسییان داڕشت. ئەوان بە لەبەرچاوگرتنی باوەڕی دینیی کورد و شوێن و پێگەی ئەو نەتەوەیە لە مێژوو و ناوچەکەدا و هەروەها بە خوێندنەوەیەکی وردی واقیعی کوردستان و ئێران بەو ئەنجامە گەیشتن کە بۆ دەستەبەرکردنی ئازادیی و جێگیرکردنی دادپەروەریی و ستاندنەوەی مافەکان ڕێکخراوێکی سیاسیی، کە ئیسلام بکاتە بناغەی خەبات و تێکۆشان، لە کوردستان دامەزرێنن. ئەو زەروورەتە کاتێک زەقتر خۆی نواند کە ڕژیمی خومەینیی هێرشی بەربڵاوی کردە سەر کوردستان و لەژێر ناوی ئیسلامدا زۆر بێڕەحمانە کەوتە سەرکوتی خەڵك و ئاشی تاڵان و تاوان و تۆقاندنی وەگەڕخست.

سەرەنجام پاش زیاتر لە ساڵێک خەباتی بەرەوام، ئەو تێکۆشەرانە لە ٥ی خەرمانانی ١٣٥٩ دا بە ڕەسمیی دامەزراندنی (ڕێکخراوی خەباتی نەتەوایەتیی و ئیسلامیی کوردستانی ئێران)یان ڕاگەیاند.
ڕێکخراوەکەمان، ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان، هەر لە سەرەتای دامەزرانیەوە زۆر بەرپرسانە ڕاپەڕاندنی ئەرکە گرنگەکانی خەباتی گرتە ئەستۆ. زۆری نەبرد (خەبات) لە تێکۆشانی سیاسیی و چەکداریی و ڕاگەیاندن و پێگەیاندندا توانا و لێهاتووییەکانی نیشاندا و وەك هێزێکی دڵسۆز و جێی باوەڕ و متمانەی خەڵکی کوردستان و سەنگین لەلای لایەنەکانی نێو بزووتنەوە ناسرا. سەرکردایەتیی و ئەندام و پێشمەرگەکانی (خەبات) لە زیاتر لە سێ دەیەی خەباتی بێ وچان دا بە چاکیی و پاکیی و خۆڕاگریی کەموێنە و پێشکەشکردنی گیانی سەدان خەباتگێڕی فیداکار بوونە نموونەی دڵسۆزیی و خەمخۆریی بۆ گەل و باوەڕەکەی.

بەشی دووەم

فەسڵی یەکەم

ئامانجە گشتییەکان

قورئان لە ئایەتی ١٣ی سوورەتی (حجرات)دا دەفەرمووێ: " یا أیها الناس إنا خلقناکم من ذکر و أنثی و جعلناکم شعوبا و قبائل لتعارفوا، إن أکرمکم عند الله أتقاکم، إن الله علیم خبیر".
واتە: ئەی خەڵکینە! ئێمە دروستمان کردوون لە نێر و مێیەک و کردوومانن بە چەند گەل و تایەفە تا حەقی یەکتر بناسن (دان بە بوون و کەسایەتیی و مافەکانی یەکتر دا بنێن). بە ڕاستیی بەڕێزترینی ئێوە بە لای خوداوە پارێزگارترینی ئێوەیە. بە ڕاستیی خودا ئاگادارە بە کردەوەتان و، زانایە بە زاهیر و باتینتان"
لەسەر بنەمای ئەو ڕاستییە و بە گوێرەی تێگەیشتنمان لەو ئایەتە و بۆ پەیڕەویی لە ڕێنوێنیی پەروەردگار و بەجێهێنانی ئەرکی مافویستیی و مافناسیی و باوەڕ بەوە کە هەموو مرۆڤەکان مەخلوقی خودا و خاوەن مافی یەکسان و ئینسانیی خۆیانن، بە ئەرکی سەرشانی خۆمانی دەزانین کە لە ڕەوت و ڕێکخراوێکدا بەم شێوەیە بۆ ئامانجەکانمان تێبکۆشین:
١- ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان بە هەموو توانایەوە بۆ لابردنی گشت جۆرە ستەمێك، بە تایبەتیی ستەمی نەتەوایەتیی و ستەمی مەزهەبیی، لەسەر گەلی ڕۆژهەڵاتی کوردستان خەبات دەکا.
٢- ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان بۆ دابینکردنی بارودۆخێك تێدەکۆشێ کە تێیدا خەڵکی کوردستان ئازادانە و دوور لە هەر جۆرە ترسێك بڕیار لەسەر چارەنووسی سیاسیی خۆی بدا. هەر بۆیە دروشمی ڕێکخراوەکەمان بریتیە لە (دابینکردنی مافی بڕیاردان بۆ گەلی کوردستان لەسەر چارەنووسی خۆی).
٣- ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان بۆ ڕاگەیاندن و پەرەپێدان بە ئیسلام و بڵاوکردنەوەی فەرهەنگی دینیی و زیندووکردنەوە و گەشەپێدانی بیر و وتار و ڕەفتار و ڕەوشتە بەرزە ئیسلامییەکان لەنێو تاک و کۆی کۆمەڵ دا هەوڵدەدا.
٤- ئیسلام گەورەترین دینی ئاسمانیی و، بەرنامەی ژیان و ڕێنوێنی ڕاستەقینەی ئینسانە. هاوکات ئیسلام دینی خەڵکی کوردستانە و سەرچاوەی بەرچاوی فەرهەنگی نەتەوایەتیی کوردە و چین و توێژەکانی کوردەواریی زۆر بە توندیی و مەحکەمیی پێکەوە شەتەکداوە. لەسەر بناغەی ئەو ڕاستییانە ڕێکخراوەکەمان باوەڕی وایە کە گشت کەس و هێز و دەسەڵاتەکان، بە تایبەت ئەوانەی لە خەمی کورد و مافەکانی دان، دەبێ بایەخ بەو دینە بدەن و خزمەتی بکەن، یان لانیکەم ڕێزی بگرن و دژایەتیی نەکەن.
٥- ڕێکخراوەکەمان کار بۆ ڕاستکردنەوەی ئەو بۆچوون و بیر و ئەخلاق و هەڵسوکەوتە چەوتانە دەکا کە بە هۆی لاوازیی فەرهەنگیی، بە تایبەتیی فەرهەنگی ئیسلامیی، لە کۆمەڵگەدا هەن، هەروەها پیلان و پلانی ئەو دەستە و دەسەڵات و تاک و کۆمەڵە چەواشەکەر و هەلپەرست و بەرژەوەندییخوازانە لەقاودەدا کە دەیانەوێ ئیسلام لەکەدار

بکەن یا فکر و بنەما و ئامرازەکانی بۆ قازانجی تایبەتیی خۆیان بەکاربێنن.

٦- ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان، کە بۆ وەدەستهێنانی مافە ڕەواکانی خەڵکی کوردستان تێدەکۆشێ و باوەڕی قوڵی بە مافە نەتەوایەتییەکانی هەیە، دژی هەموو جۆرە خۆسەپێنیی و ڕەگەزپەرستیی و جیاوازییدانانێکی دینیی و نەتەوەییە و پشتیوانیی لە ژیانی سەربەستانە و سەربەرزانە و ئاشتییانەی نەتەوەکان دەکا.

٧- (خەبات) وەک ڕێکخراوێکی سیاسیی خۆی بە بەشێک لە بزووتنەوەی ڕزگارییخوازیی سەرتاسەری کوردستان دەزانێ، هەر بۆیە پشتیوانیی لە خەباتی نەتەوەی کورد لە بەشەکانی دیکەی کوردستان دەکا و، هەمان چاوەڕوانییشی لە کوردی بەشەکانی دیکە هەیە. ڕێکخراوەکەمان پێیوایە بەرەوپێشچوون و سەرکەوتنی خەباتی کورد و چارەسەرکردنی مەسەلەکەی لە بەشێکی کوردستان دەبێتە یارمەتییدەر و پشتیوانی ماددیی و مەعنەویی خەباتی بەشەکانی دیکە و ڕێگای سەرکەوتنیان نزیک دەکاتەوە. ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان ئازادیی و دەسەڵاتی هەرێمیی باشووری کوردستان وەک دەستکەوتێکی گرنگی خەباتی ڕزگارییخوازانەی کورد چاولێدەکا و پشتیوانییکردن و پاراستنی بە ئەرکی هەموو تاک و کۆمەڵێکی نێو بزووتنەوەی کوردستان دەزانێ.

٨- ڕێکخراوەکەمان باوەڕی تەواوی بە مافی هەموو نەتەوەکانی نێو سنووری ئێران هەیە و خۆی بە هاوخەباتیان دەزانێ و لایەنگریی لە داوا ڕەواکانیان دەکا. هەر بەو پێیە بۆ ستاندنەوەی مافەکانیان، بە گوێرەی توانا و گونجان، هاوفکریی و هاوکاریی و هاوخەباتییان دەکا.

٩- ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان باوەڕی قووڵی بە چارەسەرکردنی کێشە و گرفتەکان بە ڕێگەی ئاشتیی هەیە و پێیوایە هەموو مەسەلەکان، لەوانەش مەسەلەی کورد و نەتەوەکانی دیکەی ئێران، بە وتووێژ و لێکتێگەیشتن و دانان بە مافەکانی یەکتر چارەسەر دەکرێن. بەڵام وەک دەزانین ڕژیمی ئێران دەستدرێژیی کردۆتە سەر کوردستان و خەڵکەکەی و مافەکانیان و ئاگری شەڕی هەڵایساندووە و، خەباتی خەڵکی کوردستانیش بەپێی ئیسلام و هەموو عورف و یاسا نێودەوڵەتییەکان بەرپەرچدانەوەیەکی ڕەوای ئەو دەستدرێژییانەیە. (خەبات) باوەڕی وایە کە ئەرکی ئیسلامیی و ئینسانیی سەرشانی مرۆڤی کوردە بۆ پاراستنی ناسنامە و ماڵ و ژیانی خۆی و وەرگرتنەوەی مافە زەوتکراوەکانی کەڵک لە هەموو ڕێگە شەرعییەکانی خەبات، بە خەباتی چەکدارییشەوە، وەربگرێ.

فەسڵی دووەم

ئامانجە فەرهەنگییەکان

١- بەهۆی ژێردەستەیی کورد و سیاسەتی دوژمنکارانەی دەسەڵاتە یەک لە دوای یەکەکانی ئێران ڕێژەی نەخوێندەواریی لە کۆمەڵگەی کوردستان لەسەرێیە. دەسەڵاتی کوردستان دەبێ بە دانانی نەخشەی زانستیی و سوودوەرگرتن لە کەسانی شارەزا و لێهاتوو بە جیددیی کار بۆ نەهێشتنی نەخوێندەواریی لە کوردستاندا بکا. یەکێک لە بەرنامە گرنگەکان لەو پەیوەندییە دا بریتی دەبێ لە ئیجبارییکردنی خوێندنی قۆناغەکانی سەرەتایی و ناوەندیی و، دابینکردنی کەلوپەل و پێویستییەکانی خوێندنی خۆڕایی.

٢- لە کوردستانی بندەستی ئێران خوێندن بە زمانی دایکیی تا ئەمڕۆش لە ڕۆڵەکانی کورد قەدەغە بووە. دەسەڵاتی کوردستان بایەخی تایبەتیی بە زمان و ئەدەبی کوردیی دەدا و بە پلانی تایبەت و داڕشتنی بەرنامە بۆ هەموو قۆناغ و بوارەکانی خوێندن و زانست و بە کەڵکوەرگرتن لە مامۆستا و شارەزایان، خزمەتی شایان بەو بوارە دەکا.

٣- زیندووکردنەوەی دەوری ناوەندە فەرهەنگییە جۆراوجۆرەکان، کردنەوەی بنکەی پەروەردە و فێرکردن، ڕێنوێنییکردن و بارهێنانی مێرمنداڵان و لاوان و یارمەتییدانی نووسەر و هونەرمەند و کارزان و پسپۆڕانی بوارە جیاوازەکانی زانست و داهێنان لە ئەرکە گرنگەکانی دەسەڵاتی کوردستان دەبن.

٤- دەسەڵاتی کوردستان تێدەکۆشێ کۆمەڵگەی کوردستان کۆمەڵگەیەکی شارەزا و چاوکراوە و بەرچاوڕوون بێ و لە چاولێکەریی و خورافات و شتە هەڵبەستراوەکان دوور بێ. بۆ ئەو مەبەستەش پشتیوانیی ماددیی و مەعنەویی لە دامەزراندن و بەهێزکردنی زانستگە و مزگەوت و خوێندنگە و دامەزراوە ئیسلامییەکان دەکا، یارمەتیی زانایان و مامۆستایان و خوێندکارانی ئەو بوارە دەدا و، بە کەڵکوەرگرتن لە تەکنەلۆژیی سەردەم و دەرکردنی کتێب و کردنەوەی بنکەی بارهێنان و سوودوەرگرتن لە هۆیەکانی گەیاندن و ڕاگەیاندنی پێشکەوتوو خزمەت دەکا.

٥- لە دەسەڵاتی کوردستان دا کردنەوە و خزمەتکردنی ناوەند و دامەزراوەکانی بوارە جیاوازەکانی ژیان، لەوانە ناوەندەکانی لەشساغیی و وەرزش و ڕاگەیاندن، وەك یەکێك لە ڕێگەکانی بەرەوپێشبردنی ئاستی فەرهەنگیی کۆمەڵ بایەخی پێدەدرێ.

فەسڵی سێیەم

ئامانجە ئابووریی و کۆمەڵایەتییەکان

١- ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە ڕووی سەرچاوە سرووشتییەکان و کان و سامانەوە زۆر دەوڵەمەندە، بەڵام لە سایەی سیاسەتی بەردەوامی ڕژیمە داگیرکەرەکان تا ئێستاش ئابوورییەکی زۆر لاواز و دواکەوتوو و ناجێگیری هەیە. دەسەڵاتی کوردستان بە پلان و نەخشەی ئابووریی کورتماوە و درێژماوە، لە ڕێگەی بەسەنعەتییکردنی وڵات و دامەزراندنی کارگە و شوێنەکانی بەرهەمهێنان، ئاسانکاریی سەرمایەدانان و ڕەخساندنی دەرفەتی کار بناغەی ئابوورییەکی تۆکمە و بەهێز دادەڕێژێ. ئاسانکاریی بۆ بازرگانیی نێوخۆیی و دەرەکیی، کردنەوەی جادە و ڕێگەوبان و دابینکردنی هۆیەکانی گواستنەوەی زەوینیی و ئاسمانیی لە ئەرکەکانی سەرشانی دەسەڵاتی کوردستان دەبێ.

٢- قورئان لە ئایەتی ١٠٥ی سورەتی (الأنبياء)دا دەفەرمووێ: (أن الأرض يرثها عبادي الصالحون) واتە: ئەم زەوییە هەر بۆ عەبدە ساڵح و چاکەکانی ئێمە دەمێنێ.

هەروەها لە ئایەتی ١٠ی سوورەتی (الرحمن)دا دەفەرمووێ: (و الأرض وضعها للأنام). واتە: خودا زەوی، بە هەموو کان و سامانیەوە، بۆ تێکڕای خەڵک و مەخلوقات داناوە.

بەو پێیە ئاو و هەواو و سەرچاوە سروشتییەکان و سامانە ژێرزەوییەکان و لەوەڕگە و لێڕەوار و هەوارگەکانی وڵات موڵکی گشت خەڵکی کوردستانن. بۆیە دەبێ بۆ سوودی هەموو وڵات دەکاربێن و هیچ چین و کەس و کۆمەڵێك لەژێر هیچ ناو و دەسەڵاتێکدا مافی دەستبەسەرداگرتن و پاوانکردن و بەکارهێنانیانی بۆ قازانجی تایبەتیی نییە. سوودوەرگرتن لەو موڵك و سەرچاوانە دەبێ بە قانوون ڕێکبخرێ.

٣- کشتوکاڵ و ئاژەڵداریی دوو سەرمایەی گرنگ و بنەڕەتیی کوردستانن کە تا ئێستا کەڵکی تەواویان لێ وەرنەگیراوە. دەسەڵاتی کوردستان گرنگیی بەرچاو بە کشتوکاڵ و وەرزێریی دەدا ئەویش بە وەگەڕخستنی پرۆژەی تایبەتیی، بەکارهێنانی پسپۆڕ و شارەزایان، وەدەستخستنی کەلوپەل و ئامێری پێشکەوتووی بەرهەمهێنان، هاندانی جوتێر و وەرزێران و پشتیوانییکردنی ماددیی و مەعنەویی لێیان. لە ڕووی ئاژەڵداریی و پەروەردەکردنی پەلەوەریشەوە شێوەی زانستیی پەروەردەکردن فێری ئاژەڵدارەکان دەکا و، سەرمایە و دەزگای جۆراوجۆر و داوودەرمان و ژینگەی لەبار و کارزانانی ئەو بوارەیان بۆ دابین دەکا.

٤- ژینگەی کوردستان لەلایەک بە هۆی سیاسەتی دوژمنکارانەی دەسەڵاتەکانەوە و لە لایەکی دیکەشەوە بە هۆی خەمساردیی خەڵك و لاوازیی فەرهەنگی ژینگەپارێزیی لە کۆمەڵ دا زیانی گەورەی وێکەوتووە.

دەسەڵاتی کوردستان گرنگیی تەواو بە ژینگەی وڵات دەدا، بۆ خاوێنکردنەوە و خاوێنڕاگرتن و پارێزگارییکردنی تێدەکۆشێ، سەرچاوە سروشتییەکان و کانە ژێرزەوییەکان و کانی و ئاو و چۆم و گۆلاو و دارستان و لێڕەوار و باڵندە و پەلەوەر و ئاژەڵە کێوییەکان لە پیسبوون و فەوتان و لەناوچوون دەپارێزێ و گەشەیان پێدەکا. هەروەها لە ڕێگەی پەروەردەکردن و ڕاگەیاندنەوە و بە دامەزراندن و پشتیوانییکردنی ڕێکخراوی ڕێکخراوی تایبەت بە ژینگە فەرهەنگی ژینگەپارێزیی و خۆشویستنی سروشت لەنێو کۆمەڵانی خەڵکدا بەهێز دەکا، هانیان دەدا ئاسمان و زەوی و ئاو و هەوا

و ئەوانەی تێیاندایە بە نیعمەتی خودایی و سەرچاوەی خێر و خۆشیی بزانن و بیانپارێزن و بە شێوەی دروست لە قازانجی گشتیی بەکاریان بێنن بە جۆرێك کە ئەوە وەک یەکێک لە ئەرک و عیبادەتەکانیان تەماشا بکەن.

٥- بە هەموو پێوەرەکان بەشێکی بەرچاوی خەڵکی کوردستان هەژارن و لەژێر هێڵی هەژاریی دان. دەسەڵاتی کوردستان ئاوڕی جیدیی لەو چینەی کۆمەڵگە دەداتەوە و دەستیان دەگرێ و خزمەتی شایان و پێویستیان دەکا. بە تایبەتیی بە ئەرکی دینیی و ئینسانیی و قانوونیی خۆی دەزانێ یارمەتی کەمئەندامان و پیران و پەککەوتان و بێکەسان و بێدەسەڵاتان بدا و، منداڵانی بێ پەنا و بێ سەرپەرست بەخێو و پەروەردە بکا.

٦- خێزان بەردی بناغەی کۆشکی کۆمەڵە. ئیسلام بە چاوی ڕێز و گرنگییپێدانەوە دەڕوانێتە خێزان و ڕۆڵ و ئەرکی پێکهێنەرەکانی، هەروەها پێوەندیی و هاوکاریی نێوان دایک و باب بەهێند دەگرێ و لە ڕێی ئەوانەوە کۆمەڵگەیەکی سەرکەوتوو دروست دەکا. لەژێر ڕووناکیی پەیام و ڕێنوێنییە دینییەکان دەسەڵاتی کوردستان گرنگیی بەرچاو بە فەرهەنگی پەروەردەی خێزان و ڕۆڵی لە کۆمەڵ دا دەدا و، پلە و پایەی ڕاستەقینەی خۆی پێدەداتەوە و، هەوڵدەدا داب و نەریت و بۆچوونە چەوتەکانی ئەو بوارە ڕاست بکاتەوە.

٧- ژن و پیاو لە ئەرک و مافدا تەواوکەری یەکترن و، هەردووکیشیان پێکەوە لە پەروەردەکردنی کۆمەڵگەی بچووک، واتە خێزان، و لەوێشەوە کۆمەڵگەی گەورە دا دەوردەبینن. بۆ خزمەتکردنی کۆمەڵ دەبێ لەم ڕووەوە دەرس و ئەمر و نەهییە دینییەکان گرنگیی خۆیان پێبدرێ و ڕێگە نەدرێ لەژێر ناوی دین دا سووکایەتیی بە خوشکان و دایکان بکرێ و ئازاریان بدرێ و مافەکانیان پێخوست بکرێن و ڕێ لە بەجێگەیاندنی ئەرکەکانیان بگیرێ. بۆ دامەزراندنی خێزانێکی سالم و سەرکەوتوو و بەرپرس، لەوێشەوە کۆمەڵێکی ساغ و سەلامەت و ئەرکوەخۆگر، هەریەك لە ژن و پیاو دەبێ بەپێی سروشت و هەست و جەستەیان لە هەڵگرتنی ئەرکەکانیان و وەرگرتنی مافەکانیاندا پشکدار بن.

فەسڵی چوارەم

چەند بنەمایەکی دەسەڵاتداریی

١- دانیشتووانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دوور لە هەموو جۆرە ترس و هەڕەشە و تۆقاندنێک لە دەنگدانێکی ئازادانە دا بڕیار لەسەر چارەنووسی سیاسیی خۆیان دەدەن و جۆری پەیوەندیی دەسەڵاتی کوردستان لەگەڵ دەسەڵاتی ئێران دیاریی دەکەن. ئەم بڕیارەی خەڵکی کوردستان هەر چی بێ دەبێ ڕێزی لێ بگیرێ و هەموو لایەک ئەنجامەکەی قبوڵ بکەن.

٢- سنووری ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە گوێرەی پێوەر و بەڵگە مێژوویی و جوغرافیاییەکان دیاری دەکرێ. چارەنووسی ئەو شوێن و ناوچانەش کە پێکهاتەی دانیشتووانیان فرەنەتەوەیە بەپێی ویستی زۆرینەی خەڵکەکانیان لە ڕاپرسییەکی ئازاد دا یەکلادەکرێتەوە.

٣- ئەندامانی بەرزترین ئۆرگانی دەسەڵاتی کوردستان لە هەڵبژاردنێکی ئازاد دا ڕاستەوخۆ لەلایەن خەڵکەوە هەڵدەبژێردرێن، بە واتایەکی دیکە خەڵکی کوردستان بۆخۆیان جۆری دەسەڵات و دەسەڵاتداران دیاری دەکەن. لەوەدا هەموو هاووڵاتییەک، بەبێ لەبەرچاوگرتنی دین و مەزهەب و زمان و ڕەگەز، مافی هەڵبژێران و هەڵبژاردنی هەیە.

٤- زمانی کوردیی زمانی ڕەسمیی دەسەڵاتی کوردستانە و لە کاروباری ئیداریی و لە هەموو قۆناغەکانی خوێندن دا بەکاردەهێنرێ.

٥- دانیشتووانی غەیرەکوردی ژێر دەسەڵاتی حکومەتی کوردستان مافی خوێندن و بڵاوکردنەوەیان بە زمانی دایکیی خۆیان هەیە. ئەوان لە چوارچێوەی یاسای گشتییدا ئازادن زمان و فەرهەنگ و کلتوری خۆیان لە ژینگەی خۆیاندا بڵاوبکەنەوە و گەشەی پێبدەن و، دەسەڵاتی کوردستانیش بۆ ئەو مەبەستە یارمەتیی پێویستیان دەکا.

٦- ئازادیی نیشتەجێبوون و ژیان و کار و هەڵسووڕان بۆ هەموو کەس و لایەنێك لە چوارچێوەی قانوون دا ڕێکدەخرێ. هیچ کەس لە سەروو قانوونەوە نییە و هەموو هاووڵاتییان لە بەرانبەر قانوون دا یەکسانن و، هەر جۆرە

جیاوازییدانان و هەڵاواردنێکی دینیی، مەزهەبیی، نەتەوەیی، چینایەتیی و ڕەگەزیی قەدەغەیە. هەموو ماف و ئازادییەك کە دینی ئیسلام و بنەماکانی مافەکانی مرۆڤ بە حەقیان دەزانن لەبەرچاودەگیرێن و ڕێزیان بۆ دادەنرێ و دەپارێزرێن.

٧- ئیسلام کە دینی زۆربەی نزیک بە تەواوی خەڵکی کوردستانە دەبێ دەوری شایانی خۆی لە هەموو بوارەکانی ژیانی سیاسیی و کۆمەڵایەتیی کۆمەڵگە دا ببینێ. بۆیە دەسەڵاتی کوردستان ڕێزی بۆ دادەنێ و پەرەی پێدەدا و وەك دینی خەڵکی کوردستان خزمەتی دەکا. لەگەڵ ئەوەشدا دەسەڵاتی کوردستان حورمەت بۆ هەموو ئایین و بیروباوەڕێك دادەنێ و لە چوارچێوەی قانوون دا مافی دەربڕینی بیروڕا و ئەنجامدانی عیبادەت و مەراسیم و بۆنەکان بۆ پەیڕەوانیان، لە سنووری ژینگەی خۆیاندا، بە ڕەوا دەزانێ.

٨- دەسەڵاتی کوردستان سەربەخۆیی سیاسیی و فەرهەنگیی و ئابووریی دەبێ. هاوکات لەسەر ئەساسی ڕێزگرتنی بەرامبەر و دانینان بە سەروەریی سیاسیی دەسەڵاتی یەکتر و بە لەبەرچاوگرتنی عورفی سیاسیی و بڕیار و یاسا نێودەوڵەتییەکان پەیوەندیی دۆستانە لەگەڵ وڵاتانی دیکەی دنیا پێکدێنێ. بە تایبەتیی لەگەڵ گەل و وڵاتانی دەوروبەر، کە پەیوەندیی مێژوویی و جوغرافیایی و دینیی و لێکنزیکیی فەرهەنگییان لەگەڵ کوردستان و خەڵکەکەی هەیە، پەیوەندیی تووندوتۆڵی دیپلۆماتیی و فەرهەنگیی و بازرگانیی دادەمەزرێنێ.

٩- دەسەڵاتی کوردستان لە ڕێباز و هەڵوێست دا بێلایەن و سەربەخۆ دەبێ. بەڵام بەپێی پەیامی سەرەکیی ئیسلام، کە دژی هەموو جۆرە ستەم و چەوساندنەوە و دیکتاتۆرییەکە، پشتیوانیی لە تاك و کۆمەڵە ژێردەستە و مافخوراوەکان دەکا و دژی زۆردار و سەرەڕۆ و چەوسێنەران دەوەستێ.

****

پێڕەوی نێوخۆی
ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان
(پەسەندکراوی کۆنگرەی پێنجەم)

فەسڵی یەکەم
نێو و نێوەرۆک و هێما (ئارم)ی ڕێکخراو

ماددەی یەکەم: نێوی ڕێکخراو

نێوی ڕێکخراو (ڕێکخراوی خەباتی نەتەوایەتیی و ئیسلامیی کوردستان)ە، کە بە کورتیی بە (ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان) دەشگوترێ و دەشنووسرێ.

ماددەی دووەم: نێوەرۆکی ڕێکخراو

١- ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان درێژە و بەردەوامیی (ڕێکخراوی خەباتی نەتەوایەتیی و ئیسلامیی کوردستانی ئێران)ە کە ٥ی خەرمانانی ١٣٥٩ی کۆچیی – هەتاویی ڕاگەیەندراوە و، لەسەر ڕێباز و باوەڕ و ئامانجی شەهیدانی دامەزرێنەری وەک ماموٚستا سەید خەلیل شەریفییان، ماموٚستا سەید عەبدوڵڵا ئارام، ماموٚستا مەلا خدر عەبباسیی، ماموٚستا عەبدولکەریم سەییاد، ماموٚستا سەید جەلال حوسێنیی و..... دەڕوا و درێژەدەری ئەو خەبات و کاروانە نەپساوەیە.

٢- ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان لەسەر بناغەی جیهانبینیی ئیسلامیی دامەزراوە و هەر لەسەر ئەو بناغەیەش تێکۆشانی هەمەلایەنەی خۆی دەستپێکردووە و درێژەی پێدەدا.

٣- ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان باوەڕی قووڵی بەو ڕاستییە هەیە کە ئیسلام عەقیدە و شەریعەت و ڕێبازی ژیان بۆ هەموو کات و شوێن و سەردەم و کۆمەڵێکە، جیهانبینییەکە تاک و کۆی کۆمەڵی مرۆڤ لە هەموو لایەنەکانی ماددیی و مەعنەوییەوە پێدەگەیەنێ و بێنیازیان دەکا و بەرەو مەبەستێکی گەورە و دیار ئاراستەیان دەکا.

٤- ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان باوەڕی بە مەبدەئی فرەیی سیاسیی و میکانیزمی دێموکڕاسیی لە چوارچێوەی قانوونە پەسەندکراوەکان و عورفە سیاسیی و کۆمەڵایەتییەکان و تەبا لەگەڵ فەرهەنگی کۆمەڵگەی کوردستان هەیە.

ماددەی سێیەم: هێمای ڕێکخراو

هێمای ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان پێکهاتووە لە: بازنەیەك کە لە نیوەی سەرەوەیدا نیوەمانگێك بە سێ ڕەنگی سوور و سپی و سەوز جێی گرتووە و لە نێویدا (ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان) نووسراوە. لە هەریەك لە لای ڕاست و چەپی نیوەی خوارێی بازنەکە گوڵەگەنمێک هەیە و، لە نێوان لاسکی دوو گوڵەگەنمەکەش (١٣٥٩) (واتە ساڵی ڕاگەیاندنی دامەزرانی ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان) نووسراوە. لە بەشی خوارەوەی نێو بازنەکە کۆترێکی سپی، کە هەردوو باڵەکانی کردوونەوە، هەیە. لەسەر سینگی کۆترەکە (KHABAT) نووسراوە و لەسەر باڵەکانیشی کتێبێکی کراوە هەیە. لە نێوان دوو بەشی کتێبەکەش خۆرێکی زەرد سەری وەسوێناوە و تیشکەکانی بەرەو سەرەوە پەخشان کردوون و ئاماژەیان بە ئایەتی (و جاهدوا في الله حق جهاده) کردووە.

فەسڵی دووەم

ئەندامبوون و ئەرک و مافەکانی ئەندام

ماددەی یەکەم: ئەندامبوون لە ڕێکخراو دا

بڕگەی یەکەم: هەر کوردێک، دانیشتووی کوردستان یا هەر جێیەکی دیکە بێ، بەم مەرجانەی خوارەوە دەتوانێ ببێتە ئەندامی ڕێکخراو:

١- تەمەنی لە ١٦ ساڵ کەمتر نەبێ.

٢- باوەڕی بە بەرنامە و پێڕەوی ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان هەبێ و هەوڵبدا بە کردەوە جێبەجێیان بکا.

٣- هاوکات ئەندامی حیزبێکی سیاسیی دیکە نەبێ.

٤- کەسێکی ڕابردوو پاك بێ و، لەنێو خەڵکدا بەدنێو و بەدکردار نەبێ.

بڕگەی دووەم:

دانیشتووانی غەیرەکوردی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بەو مەرجانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دا هاتوون، دەتوانن ببنە ئەندامی ڕێکخراو.

ماددەی دووەم: شێوەی وەرگرتنی ئەندام

کەسێک بە ئەندام وەردەگیرێ کە:

١- لانیکەم دوو ئەندامی ڕێکخراو بیناسێنن.

٢- ماوەیەکی تاقیکردنەوە، کە لە نیو ساڵ کەمتر نەبێ، بە سەرکەوتنەوە تێپەڕێنێ.

٣- بە نووسراو یان بە پڕکردنەوەی فۆڕمی تایبەت داوای ئەندامەتیی لە ڕێکخراودا بکا.

ماددەی سێیەم: ئەرکەکانی ئەندام

لە ئەرکەکانی ئەندام:

١- بە کردەوە لە خزمەتی باوەڕ و ئامانجەکانی ڕێکخراوی خەبات،ی شۆڕشگێڕی کوردستان دا بێ و بە هەموو توانایەوە لەو پێناوەدا تێبکۆشێ.

٢- بەرنامە و بۆچوون و هەڵوێست و سیاسەتەکانی ڕێکخراو بەرێتە نێو کۆمەڵانی خەڵک و بە کردەوە جێبەجێیان بکا، ئاڵوگۆڕی بیروڕا و زانیاریی لەگەڵ خەڵک و هاوبیرانی بکا و ئاستی تێگەیشتنی خۆی بەرێتەسەر و، لە هەڵسوکەوت و ئەخلاقدا ببێتە نموونەی کەسێکی کۆمەڵایەتیی سەرکەوتوو.

٣- بەپێی پێڕەوی نێوخۆ بجووڵێتەوە و گوێڕایەڵی یاساکانی کاری ڕێکخراوەیی بێ.

٤- بڕیار و ئەرکە ڕێکخراوەییەکانی بە دڵسۆزیی جێبەجێ بکا.

٥- لە هەموو هەلومەرجێك دا ڕازدار بێ و نهێنییە ڕێکخراوەییەکان بپارێزێ.

ماددەی چوارەم: مافەکانی ئەندام

لە مافەکانی ئەندام:

١- بە لەبەرچاوگرتنی مەرج و پێوەرە پەیوەندییدارەکان دەتوانێ لە هەموو هەڵبژاردنێکی ڕێکخراوەییدا بەشداربێ و مافی هەڵبژاردن و هەلبژێرانیشی هەیە.

٢- لە کۆبوونەوەکاندا مافی دەربڕینی ڕوانگە و ڕەخنە و پێشنیاری لەسەر کار و چالاکیی ئەندامان و بەشەکانی ڕێکخراو هەیە. ئەمە بە ڕادەیەك گرنگە کە دەکرێ وەك ئەرکێک چاوی لێبکرێ.

٣- سیاسەت و هەڵوێست و بڕیارەکانی ڕێکخراو و کاری بەرپرس و بەشەکانی هەڵسەنگێنێ و بە پرسیار و پێشنیار و ڕێنوێنیی و ڕەخنە لە پوختەکردن و بەهێزکردنیاندا بەشداریی بکا.
٤- سکاڵا و گلەیی لە کار و هەڵسوکەوتی هەموو کەس و بەشەکان لەلای ئۆرگانی پەیوەندییدار بکا.

ماددەی پێنجەم: سزای ئەندام

بڕگەی یەکەم: ئەو ئەندامەی ئەرکە ڕێکخراوەییەکانی جێبەجێ نەکا، یا پێڕەوی نێوخۆ پێشێل بکا، یا دژی باوەڕ و سیاسەتەکانی ڕێکخراو بجووڵێتەوە، یا زیان بە باوەڕ و ئیعتیباری ڕێکخراو و ژیان و گیان و ماڵی ئەندامەکانی یان موڵکی ڕێکخراو بگەیەنێ، لە هەر پێگە و پلەیەکی بەرپرسیارێتیی دا بێ، سزا دەدرێ.
سزاکانیش بەم شێوەیەن:
١- سەرکۆنەکردن بە دەم.
٢- سەرکۆنەکردن بە نووسراوە.
٣- دابەزاندن لە پلە و پێگەی بەرپرسیاریی یان لێستاندنەوەی پلەکە.
٤- هەڵپەساردن، کە لە شەش مانگ زیاتر نییە.
٥- دەرکردنی لە ڕێکخراو و ستاندنەوەی هەموو مافێکی ئەندامەتیی.

بڕگەی دووەم: چەند تێبینییەك

١- ئەندام کاتێك سزادەدرێ کە ئاگادارکردنەوە و ئامۆژگاریی و ڕێنوێنیی لە ڕاستکردنەوەی کەسەکە و چاککردنی هەڵەکەی دا کاریگەر نەبێ، چونکە مەبەست لە سزادان پەروەردەکردنی ئەندام و نەهێشتنی کەموکوڕییەکان و ڕاستکردنەوەی هەڵەکانە، نەك ئازاردان.
٢- سزادانی ئەندام لە یەکێک لە بەشەکانی ڕێکخراو دا بە دەنگی زۆرینەی ئەندامانی ئەو بەشە یا بەشەکانی سەرەوەتر بڕیاری لەسەر دەدرێ.
٣- مەرج نییە سزادانی ئەندام بەپێی زنجیرەی سزاکانی بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە بێ، بەڵکو بە گوێرەی ڕادە و جۆری کارەکە سزای گونجاو دیاریی دەکرێ.
٤- ئەندام دەتوانێ داوای پێداچوونەوەی بڕیاری سزادرانی بۆ بەش و بەرپرسانی سەرەوەتر بنێرێ و لەوێ سکاڵا بکا.
٥- ئەندامی هەڵپەسێراو لە ماوەی هەڵپەسێرانی دا لە مافەکانی ئەندامەتیی بێبەشە، بەڵام پاش تەواوبوونی ماوەکە و گەڕانەوەی بۆ نێو ڕێکخراو مافەکانی وەردەگرێتەوە و پێشینەی خەباتی بۆ لەبەرچاودەگیرێ.
٦- ئەو ئەندامەی دەستدرێژیی دەکاتە سەر ژیان و ماڵ و موڵک و کەلوپەلی ڕێکخراو یا هاوبیرانی یا کەسانی دیکە، پێش دەرکرانی لە ڕێکخراو دەبێ ئەو ماف و موڵکانە بگێڕێتەوە.
٧- هەر بەرپرسێك (لە هەر پلەیەک دا بێ) بەبێ هۆ یا دەستلەکارکێشانەوە خۆ لە جێبەجێکردنی ئەرکەکانی بدزێتەوە، پاش تێپەڕبوونی ساڵێک بەسەر ئەو وەزعە دا پلەکەی لەدەستدەدا.

فەسڵی سێیەم
پێکهاتەی ڕێکخراو و بەشەکانی بەڕێوەبەریی

ماددەی یەکەم:

١- بەرپرسانی بەش و ئۆرگانەکان لە خوارەوە بۆ سەرەوە هەڵدەبژێردرێن.
٢- لە کاتی بڕیاردان دا کەمینە پەیڕەویی لە بڕیاری زۆرینە دەکا.
٣- سەرەڕۆیی و تاکڕەویی لە کار و بڕیار دا قەدەغەیە. هەموو باسوخواسێک بە ڕاوێژ دەکرێ و بڕیارەکان بە شێوەی کۆمەڵ دەدرێن.

٤- ئەندامان لە بەرانبەر پێڕەو و یاسا نێوخۆییەکاندا یەکسانن و بڕیارەکان بەبێ جیاوازیی بەسەر هەمووان‌دا جێبەجێ دەکرێن.
٥- بڕیاری ئۆرگانی سەرەوەتر لەلایەن ئۆرگانەکانی خوارەوە جێبەجێ دەکرێن و پەیڕەودەکرێن.

ماددەی دووەم: کۆنگرەی ڕێکخراو

بڕگەی یەکەم: پێناسە و دەسەڵاتی کۆنگرە

١- کۆنگرە بەرزترین دەسەڵاتی ڕێکخراوە.
٢- لە هەلومەرجی ئاسایی و گونجاودا هەر سێ ساڵ جارێك کۆنگرە دەبەسترێ.
٣- کۆنگرە لە ئەندامانی ئەسڵیی و جێگری کومیتەی ناوەندیی و نوێنەرانی بەشەکانی دیکەی ڕێکخراو پێکدێ.
٤- کومیتەی ناوەندیی ڕێژەی نوێنەرانی بەشەکانی دیکە بۆ کۆنگرە دیاریی دەکا، ئەوانیش دواتر لە کۆنفرانس و کۆبوونەوەکانی پێش کۆنگرەدا بە هەڵبژاردن دیارییدەکرێن و بۆ کۆنگرە دەنێردرێن.

بڕگەی دووەم: دەسەڵات و ئەرکەکانی کۆنگرە

١- لێکۆڵینەوە و شیکردنەوەی ڕاپۆرتی سیاسیی کومیتەی ناوەندیی بۆ کۆنگرە و بڕیاردان لەسەری.
٢- بە بەرنامەی سیاسیی و پێڕەوی نێوخۆ و هێمای پێشووی ڕێکخراو دا دەچێتەوە و، ئەگەر بە پێویستی زانی دەستکارییان دەکا و بەرنامە و پێڕەوی نوێ تا کۆنگرەی داهاتوو پەسەند دەکا.
٣- باوەڕ و سیاسەت و ڕێبازی گشتیی و ئاڕاستەی تێکۆشانی ڕێکخراوەکە دیاری دەکا.
٤- کۆنگرە دەتوانێ نێوی ڕێکخراوەکە بگۆڕێ.
٥- ئەندامانی کومیتەی ناوەندیی و جێگرەکان، بەپێی ڕێژەیەک کە کۆنگرەکە بڕیاری لەسەردەدا، هەڵدەبژێرێ.

ماددەی سێیەم: کۆنفرانسی ڕێکخراو

١- کومیتەی ناوەندیی بڕیاری گرتنی کۆنفرانس دەدا.
٢- کۆنفرانس لە کاتێکدا دەبەسترێ کە:
أ- هەلومەرج و بوار بۆ گرتنی کۆنگرە لەبار نەبێ.
ب- مەسەلە و گیروگرفتی گرنگی وا هەبن کە کومیتەی ناوەندیی نەتوانێ بڕیاریان لەسەر بدا و چارەسەریان بکا.
٣- کۆنفرانس لە ئەندامانی ئەسڵیی و جێگران و ڕاوێژکارانی کومیتەی ناوەندیی و نوێنەرانی بەش و ئۆرگانەکانی دیکە پێکدێ.
٤- کومیتەی ناوەندیی ڕێژەی نوێنەرانی بەشەکان بۆ بەشدارییکردن لە کۆنفرانسدا دیاریی دەکا.
٥- بە هاتنەدی ئەو خاڵانەی سەرەوە کۆنفرانس دەسەڵاتی کۆنگرەی ئاسایی دەبێ.

ماددەی چوارەم: کومیتەی ناوەندیی

بڕگەی یەکەم:

١- ئەندامانی ئەسڵیی و جێگری کومیتەی ناوەندیی لەلایەن کۆنگرەوە هەڵدەبژێردرێن.
٢- کومیتەی ناوەندیی لە نێوان دوو کۆنگرە دا بەرزترین دەسەڵات (ئۆرگان)ی ڕێکخراوە.
٣- کومیتەی ناوەندیی دەتوانێ، بەپێی ڕێژەیەک کە لە نیوەی ژمارەی ئەندامانی ئەسڵیی خۆی زیاتر نەبێ، ڕاوێژکار بۆ خۆی دیاری بکا.
٤- ڕاوێژکاری کومیتەی ناوەندیی مافی دەنگدان لە کۆبوونەوەکانی کومیتەی ناوەندیی دا نیە.

بڕگەی دووەم: دەسەڵات و ئەرکەکانی کومیتەی ناوەندیی

١- دەفتەری سیاسیی و بەرپرسی یەکەمی ڕێکخراو دیاری دەکا.
٢- چاودێریی سیاسەتی گشتیی ڕێکخراو دەکا و کار و ئەرکی بەش و ئۆرگانەکان و بڕیار و ڕاسپاردەکانی نێوان دوو

کۆنگرە جێبەجێ دەکا.

٣- چوارچێوەی کاری نێوخۆیی کومیتەی ناوەندیی و دەفتەری سیاسیی و بەشەکانی دیکەی پەیوەندییدار بە کومیتەی ناوەندیی دەستنیشان دەکا.

٤- لانیکەم سێ مانگ جارێک کۆبوونەوەی گشتیی لە ئەندامانی ئەسڵیی و جێگر و ڕاوێژکارەکانی پێکدێنێ.

٥- لە کار و چالاکییەکانی دەفتەری سیاسیی دەکۆڵێتەوە و هەڵیاندەسەنگێنێ.

٦- بەرپرسی پەیوەندییە دەرەکییەکانی ڕێکخراو لەگەڵ کەسایەتیی و دەسەڵات و حیزب و ڕێکخراوەکانی دیکەیە.

٧- بەرپرسی گشتیی داهاتی ڕێکخراوە و ڕێگە و پلانی شیاو بۆ ئەو بوارە دادەنێ و، ئەندامەتیی ئەندامانیش دیاریی دەکا.

٨-کۆبوونەوەی کومیتەی ناوەندیی بە بەشداریی لانیکەم دوو لەسەر سێی ئەندامانی ئەسڵیی و جێگران مەشروع دەبێ.

٩- ئامادەکاریی بۆ کۆنگرە یان کۆنفرانس دەکا.

١٠- هەر کات دەفتەری سیاسیی یا زۆربەی ئەندامانی ئەسڵیی و جێگری کومیتەی ناوەندیی داوایان کرد، کۆبوونەوە پێکدێنێ.

برگەی سێیەم: چەند تێبینییەک

١- مەرجی بوون بە ئەندامی ئەسڵیی یا جێگری کومیتەی ناوەندیی، جگە لە مەرجەکانی برگەی یەکەمی ماددەی یەکەمی فەسڵی دووەمی پێڕەوی نێوخۆ، ئەمانەن:

أ- تەمەنی لە بیست ساڵ کەمتر نەبێ.

ب- لانیکەم ساڵێک وەک ئەندام لە ڕیزەکانی ڕێکخراو دا چالاکانە تێکۆشانی هەبووبێ.

پ- لانیکەم بەشی خوێندنەوە و نووسین بە زمانی کوردیی خوێندەواریی هەبێ.

٢- کومیتەی ناوەندیی مافی ئەوەی هەیە لانی زۆر هێندەی سێیەکی ئەندامانی ئەسڵیی خۆی لە ئەندامانی ڕێکخراو، بە مافی هەڵبژاردن و هەڵبژێرانەوە، بنێرێتە کۆنگرە. ئەویش بەپێی ئەم مەرجانەی خوارێ:

أ- ئەو کەسە بەپێی مەرجەکانی برگەی یەکەمی ماددەی یەکەمی فەسڵی دووەمی پێڕەوی نێوخۆ بووبێتە ئەندامی ڕێکخراو.

ب- بۆ هەڵبژاردنی ئەو کەسانە بە ئەندامی ئەسڵیی یا جێگری کومیتەی ناوەندیی، دەبێ مەرجەکانی خاڵی یەکەمی ئەم برگەیەی پێڕەوی نێوخۆ لەبەرچاوبگیرێن.

ماددەی پێنجەم: دەفتەری سیاسیی

١- دەفتەری سیاسیی لە نێوان دوو کۆبوونەوەی کومیتەی ناوەندیی دا بڕیارەکانی کومیتەی ناوەندیی جێبەجێ دەکا و دواتر ڕاپۆرتی کارەکانی دەداتەوە بە کومیتەی ناوەندیی.

٢- بەپێی پێویست، بە بەشداریی زۆرینەی ئەندامانی کۆبوونەوە پێکدێنێ.

٣- پرسەکانی ڕۆژ و بابەتە نوێیەکان تاوتوێ دەکا و بۆچوونی خۆی لەبارەیانەوە دەداتە کومیتەی ناوەندیی.

٤- لە کۆبوونەوەکان دا کار و چالاکییەکانی بەشەکانی ڕێکخراو هەڵدەسەنگێنێ و بڕیاری پێویستیان لەسەر دەدا.

ماددەی شەشەم: بەرپرسی یەکەم

١- کومیتەی ناوەندیی لە ئەندامانی دەفتەری سیاسیی (بەرپرسی یەکەم) هەڵدەبژێرێ.

٢- بەرپرسی یەکەم ڕۆڵی وتەبێژی ڕەسمیی ڕێکخراو دەبینێ، یا دەتوانێ وتەبێژێك بۆ ڕێکخراو دیاری بکا.

٣- بەرپرسی یەکەم هاوئاهەنگیی لە نێوان بەشەکانی بەڕێوەبەریی کاروباری ڕێکخراو دا دەکا.

ماددەی حەوتەم: ڕێکخستن و بەشەکان

١- شانە بچووکترین یەکەی ڕێکخستنە کە لانیکەم لە سێ کەس پێکدێ.

٢- کومیتەی ناوەندیی بەپێی هەلومەرجی خەبات پێکهاتە و شێوەی بەش و ئۆرگانەکان دیاریی دەکا و ڕێکیان دەخا.

٣- ئەرکی ئەندامی شانە ئەوەیە بەپێی باوەڕی ڕێکخراو و بە ڕەچاوکردنی ڕێنوێنییەکانی بەشی ڕێکخستن بڕیارەکانی کومیتەی ناوەندیی جێبەجێ بکا. ئەندامی شانە لەگەڵ کۆمەڵانی خەڵک پەیوەندیی دەگرێ و ئاڵوگۆڕی بیروڕاو و زانیارییان لەگەڵ دەکا و بۆ سەر ڕێبازی ڕێکخراوەکە بانگیان دەکا و، بە کردەوە و هەڵسوکەوت نموونەیەکی باش لە خەباتگێڕیی نیشاندەدا.

٤- هەر بەش و ئۆرگانێک، بەپێی بەرنامەیەکی پێشتر دیاریکراو، کۆبوونەوەی دەورەیی خۆی پێکدێنێ.

ماددەی هەشتەم: داهاتی ڕێکخراو

سەرچاوەی داهاتی ڕێکخراو ئەمانەن:

١- ئەندامەتیی ئەندامان، کە چۆنێتیی و چەندێتییەکەی لەلایەن کومیتەی ناوەندییەوە دیاری دەکرێ.

٢- هاوکاریی و پشتیوانیی ماددیی ئەندامان و لایەنگران و دۆستان.

٣- داهات و دەستکەوتی پرۆژەی سەرمایەدانان و وەبەرهێنان.

****